

leta 1063 do 1118 so jo gotovo z velikimi stroški napravili, ker je večidel iz marmeljna sozidana in ena najlepših v celi Italii. Pred cerkvijo je krasna kapela s kerstnim kamnom (Baptisterium), vsa iz beliga marmeljna s kiporisi krasno okinčana. Na zadnjim koncu cerkve, pa enmalo od nje, je pa tisti sloveči, 188 čevljev visoki stolp ali zvonik, čudež Italie, kateri 15 čevljev naklonjen visi. Izverh tega zvonika, ki je od zunaj tudi vès iz marmeljna, sim vidil čez otok „Gorgono“ prav dalječ v morju neki hrib, o katerim so mi terdili, de je na Korziki. — Poleg stolne cerkve je tisto sloveče mestno pokopališče (Campo Santo), za katero so bili Pizancani o križanskih vojskah, konec dvanajstiga stoletja, zemlje iz svete ali obljubljenе dežele, ali iz Palestine pripeljali. Ni ravno veliko, pa silno lepo, okrog in okrog ima krasno, po imenitnih umetnikih pisano klonico; škoda, de so podobe že zelo poškodovane. Dandanašnji ne pokopujejo mende več tû; saj novih grobov nisim vidil.

Malo več ko pol ure od mesta na severno-zahodni strani ima toškanski veliki vojvoda v lepi rodovitni ravnini silno veliko zemljišče ali pristavo (Cascina), kjer čez 60 krav narboljšiga plemena redi. Tudi ima v ti pristavi okoli 80 velbljudov ali kamél že od časov križanskih vojsk, kar nisim prej nikoli ne slišal ne bral. Dobro so se podomačile. Samce pri delu porabijo, de gnoj na njive nosijo, in derva vkup znašajo; samice se pa brez vsiga dela po travnicih in lepih gajih pasejo. Tiste kaméle, ki jih Savojardi včasih s kakošno opico in tudi z medvedam po svetu vozijo in kažejo, so mende vse iz Pize, in niso nikdar ne Azie, ne Afrike vidile.

Novičar iz slovanskih krajev.

Xp. *Iz Ormoža.* (Dalje). Ker pa povsod resnico ljubim in napák, ki se popraviti dajo, nikjer ne zakrivam, tedaj tudi domačih ne, moram reči, da prvi nauk v domačem slovenskem jeziku se v omenjenih šolah večidel zelo pomanjkljivo deli, ker le v malokterih šolah najdeš tisto izverstno abecednico, po kateri se v šolah Lavantinske škofije uči in ktera je osnovana po potrebah sedanjega časa; čeravno ne povsod, zadenemo vendar večidel v omenjenih šolah na abecednice starega kopita, katerih osnova ni po tistih naravnih vodilih, ki so razumu mladih glavíc vgodne, in ktere so verhtega še celò s pismenkami okorne „bohoričice“ natisnjene, ktera že zdavnej med staro šaro počiva in s ktero se nobena reč več ne natiskuje. Treba bi tedaj bilo, da bi vsi šolski distriktni ogledi tudi na to zvesto pazili, po katerih bukvah učitelji otroke domači jezik čitati učijo, da odpravijo take knjige, v katerih se otroci družih pismenk (čerk) učé, kakor tistih, s kterimi so po določnim ukazu vis. ministertva nauka šolske knjige v gimnaziih itd. natisnjene in v katerem pravopisu tudi vlada vse svoje naznanila ljudstvu naznanuje. Kdor je imel priložnost se z učitelji po deželi soznaiti, je imel tudi priložnost se prepričati, da je le malo taci, ki so v znanstvu domačega jezika terdni in da je tudi dosto taci, kterim ni veliko za-nj mar; — takim se tedaj ne more in ne smé prepustiti prosta volja v izberi abecednic starega kopita, ako se dobijo že dobre nove. Sreča za otroke, da se tudi novega pravopisu navadijo, so večidel le verli gosp. kateheti, ki si prizadevajo jih soznaiti s tisto pisavo, v kateri se dandanašnji piše, bukve in časniki tiskajo. Če bi gosp. katehetov ne bilo, ki keršanski nauk in sv. evangeli otrokom v maternem jeziku razlagajo, bi skoraj ne duha ne sluha ne bilo o slovenskem jeziku, kterega nauk je že z „malimi povesticami“, v stari pisavi natisnjenih, slovó dobil, ker kmalo se začne brez vsega prida otročičem branje, pi-

sanje, računstvo, slovnica in pravopis v samem nemškem jeziku v glavo vbijati, kterega se v malih ljudskih šolah nikdar naučiti ne morejo. Ni se tedaj čuditi, ako se otrokom šola pristudi in se stariši o koristnosti šol prepričati ne morejo. Vendar s tem nočem reči, da bi bila povsod taka, čeravno je večidel; imamo hvale vredne možake tudi v ljudskih šolah, ki zapopadejo njih namen, da morajo po pravici vseučiliše prostega ljudstva biti. (Dalje sledi).

Iz Notranjga. Kar se je začela železnica skozi Krajnsko izdelovati, so na več straneh tudi jeli misliti, po kakošnih potih bi ložje bilo iz posamesnih krajev do železnice priti; zakaj stare voznje pota in pa železnica se ne stekajo povsod.

Na notranji strani je poglavitno prašanje, kako da bi se Idria z železnico zvezala po nar kraji in nar ložji poti; večji postaja pri železnici bo namreč v Logatcu, stara cesta med Idrio in Logatcam in tudi med Verhniko pa gré čez visoke Veharše, kjer pozimi burja in zametje pot zapirajo. Kakor je nek za terdno sklenjeno, se bo iz Idrie nova cesta peljala po Zali, kjer je za vodo sicer precej oska, vonder zadosti položna odpertina proti Godoviču; od ondod pojde cesta na Hotedrašico, in potem do Logatca, od koder so že nekaj nove poti po tej strani poskušali narediti. Ko bi tudi zastran železnice ne bilo potreba, je vonder truda vredno novo cesto po tej meri napraviti, da bi se obilnim klancom dozdanje ceste odšlo.

Ni dolgo, kar so že tudi v Poljanski in Žirovski dolini svete delali, hitreje do železnice dospeti; zakaj iz Poljan je čez Loko na Ljubljano velika okolica, iz Žirov proti Idrii pa unstran Žirovnice silno sterm in visok klanec. Iz Žirov so že mislili po Sovri proti Zavracu, in dalje čez Rovte proti Logatcu cesto napraviti, — pa početek je zastal. Morebiti bi se iz Žirov tudi po drugi strani, namreč po Račevi na Smrečje cesta dala izpeljati, od koder tudi ni preteško na Rovte in dalje na Logatec priti; po Račevi na Smrečje bi cesta zamogla na dva kraja služiti, namreč ne samo na Logatec, ampak tudi na Verhniko, kakor se že zdaj desiravno po slabi poti čez Podlipo vozi; iz Rovt na Logatec, in pa iz Podlipo na Verhniko je že sicer nekaj ceste. Gotovo bi bilo dobro, Poljansko in Žirovsko dolino po priložniši poti z Verhniško in Logaško ravnino zvezati; tudi brez železnice bi taka cesta na več strani dobiček dajala.

Pri tej priložnosti se zná tudi dolenska stran opomniti. Ondi je poglavitna reč, Novomesto z železnico po boljši cesti zvezati, in sicer v meri proti Zidanimu mostu, ali pa, kadar se železnica do Zagreba izpelje, proti Sevnici, oboje čez Mokronog. Dozdaj se vozi iz Novigamesta čez Šmarjeto na Mokronog po veliki okolici, in zopet iz Mokronoga na Boštanj čez sterme klanec, od ondod pa na Radeče in na Zidanimost po veliki okolici. Dolgo je govorjenje, od Novigamesta čez Mokronog do Save novo cesto izdelati, še bolj dolgo, kakor je od železnice glas bil, pa hrib med Novimnestam in Mokronogam je na poti, in čez Trebelno ali Gorejni Mokronog bo zmirej sterma cesta, ako se posebno umetno ne izpelje, kar govorijo, da se bo zgodilo. Dalje se od Mokronoga namesti čez sterme klanec, za Merno do Boštanja, ali prav za prav do Terične vasi, bolj položna pot izdelati da; tudi za to stran se že neki sklepi delajo. Da bi pač iz golih sklepov skorej kaj koristniga izdelka bilo!

P. H.

Iz Verhniške. Dokončano je poglavitno zidanje, kteriga se je Verhniška soseska polotila, namreč cerkev sv. Pavla, in ravno ta dan, ko je bila lanske leto blagoslovljena, namreč o spominu posvečenja vsih

cerkev, so naš milostvi knezoškof gospod Anton Alojz jo posvetili. Kar je ta božja hiša od znotraj in od zunaj olikana in z barvami pretegnjena, se umetnija in lepota nove stavbe po risanji g. Šebelna jasno razodeva; stena je namreč zunaj z rumenkasto, znotraj z zelenkasto, obok znotraj pa z rudečkasto barvo prevlečen; in barva je tukaj bolj svetla, tamkaj bolj temna (tuširana). Med tem, ko zdaj domači mojster Matevž Medved hiti novo cerkev pri Novi štifti na Štajarskim sozidati, je tukajšno pa laški mojster Gromazzi prezalo izlikal; veliki altar je pa Kure Goldensteinski na sirovim zidu izobrazil; verhi se razloči plavo nebo z zlatimi zvezdami; v drugim delu so zidane lezene v altar povzete; v sredi lepa podoba s. Pavla spreobrnjenja, in na stranéh zala okna z barvastim križem se kaj prijetno stikajo. Prostora ni tukej za posebno popisovanje vsiga družiga, kar se je v ozalšanje noviga tempeljna zgodilo; le toliko je reči, da se nobena stvar ne pogreša, ktera se v dobro in lepo opravljeni cerkvi tirja.

Visokovredni knezoškof gospod Anton Alojz so že na večer 16. t. m. prišli posvečevat novo cerkev; duhovšina, ljudstvo in vmes deklice v belo oblečene in ovenčane, vse jih je s častjo sprejelo. V dan posvečenja, 17. t. m. pa se je velika množica ljudstva sošla gledat sveto opravilo, kakoršno se ne da pogosto viditi; nebo se je tudi pervikrat po dolgem dežji lepo zjasnilo, in veselje dneva polepšalo. Sveto opravilo se je po navadah katoliške cerkve godilo, in vmes je vnet govornik zbrano množico od pomembe take slovesnosti učil, in tudi hvalo vsim izrekel, kateri so s trudam in darimi k doveršenju veliciga dela pripomogli. Veselo je preteklo po končanim svetim opravilu tudi drugi del dneva, in na večer so se prečastiti knezoškof spet ločili, častno spremljeni. Vsi ginjeni so bili višji pastir nad tem, kar je ta soseska v kratkim času storila; posebno jih je veselila edinost, s katero so vsi udje soseske, visoki in niski, pri delih pomagali, ki služijo v višji duhovni prid; zraven nove cerkve menimo namreč tudi novo šolo.

Naj nihče vzlo ne jemlje, ako od ene soseske na Krajskim kaj več pišemo; naj le drugi tudi od družih povedó. Krajnci le premalo od svojih reči po svetu razznanijo; vse Dunajske novice vedó povedati od peterih cerkev, ki se v dolni Austrii zidajo. Zakaj bi mi ne povedali, de ste to leto na Krajskim dvé, ena večji ena manjši, pa obe lepi (na Verhnihi in v Goricah) sozidane? Zakaj bi ne povedali, de so prečastiti knezoškof v časi svojiga vladanja v Ljubljanski škofii, zdaj že skoraj štirdeseto cerkev posvetili, in de za prihodnje leto že spet dvé novi čakate? Po svetu pravijo dosti hudiga od Krajncov, naj zvedó tudi kaj dobriga.

Podlipski.

V Ljubljani. V poslednjim zboru mestniga odbora je bila mestna rajtinga pretekliga 1851. leta po predpisu srenjske postave oistro pretresena; pokazalo se je, da celo premoženje mestno v vsih svojih dohodkih posestvu in blagu konec lanskiga leta je zneslo 120.557 fl. 12¹/₂ kr. Dohodki za prihodnje leto so prevdarni na 62.650 fl., izdajki pa na 64.473 fl., tedaj bi po tem prevdarku utegnili zmanjkati 1823 fl., zavoljo kterih se pa ne bo mestjanam noben davek naložil, ker po skerbniim gospodarstvu se bojo dali stroški s dohodki poravnati. — Gosp. Ambrož, kterimu gré zasluga, da je za konjski somenj pripravi prostor zad Kravje doline oskerbel, za kteriga so prodajavci in kupci hvaležni, da ne kupujejo živine v nevarnosti svojiga življenja in o slabim vremenu v blato pogreznjeni, je nasvetoval v tem zboru, da naj se tudi somenj za govejo živino tu sém prestavi, ker sta gospodarja do-

tičniga zemljiša pripravljena, proti primernimu plačilu ga prepustiti za somnjiše. Odbor spoznavši, da bo to, da sta oba somnja skupej, prodajavcam in kupcam zlo všeč, in da je prostor za goveji somenj pred cukrarijo pretesen, je enoglasno poterdil gosp. Ambrožev nasvèt; tedaj bota o sv. Ošpeti že oba somnja skupej zad Kravje doline, kateri že po imenu goveji somenj sliši. — Poslednjič je na vprašanje c. k. dežel'niga poglavarstva odbor enoglasno nasvetoval: naj se gosp. Jož. Schmidt-u pravica dovoli, na Dunajskih ulicah novo apoteko napraviti, ker se na tem kraji proti železnici mesto vedno razširjuje, in Ljubljana zdaj že blizo 18.000 stanovavcev šteje, kterih je pred 40 leti, ko so že tudi 4 apoteke v Ljubljani bile, le kaci 10.000 štela.

Iz Ljubljane. Ljublj. tesarski mojster gosp. Pajk je modéle tiste svoje vodne mašine, ktero so tudi svetli nadvojvoda Janez o poslednjim zboru kmetijske družbe na gosp. predsednikovim vertu na Fužinah s pohvalo ogledovali, na svét gospoda nadvojvoda c. k. ministerstvu vojništva na Dunaj poslal za vojaške potrebe; ministerstvo jih je rado sprejelo in te dni gosp. Pajku sledeče hvalno pismo poslalo:

»C. k. vojniško ministerstvo je z dopisam od 5. t. m. št. 8601 podpisanimu glavnimu stavbinimu vodstvu ukazalo, Vam zato, da prepustite ces. vojaštvu svojo privilegirano vodno mašino v povoljno rabo, posebno zahvalo Njih eke. gosp. vojniga ministra naznaniti in Vam povedati, da se je gosp. minister namenil, to lepo domoljubno djanje tudi Njih apostoljskimu veličanstvu presvitlimu cesarju na znanje dati. C. k. glavno stavbino vodstvo si za veselo dolžnost spozná, Vam to častno spoznanje razodeti. — Na Dunaji 14. oktobra 1852.«

Novičar iz mnogih krajev.

Dunajski časnik razglasi iména več mož na Horvaškim, ktere je svitli cesar vsled svojiga potovanja s častnimi redi poslalil; ubogim Rečanam, ktere je poslednja povodinj zlo poškodovala, je podariti ukazal 3580 fl. — Pretekli mesec se je po cesarskih železnicah peljalo 272.649 ljudi, blaga 1.576.785 centov, dohodki zato so bili 978.976 fl. — Ker je Pruska vlada razderla colno in kupčijsko zdruštvo za Nemške dežele, je poklicala austrijska vlada vse tiste deržave, ki so z njo edinih misel, v posvet na Dunaj. — Ministerstvo kupčijstva je podelilo privilegi dr. Antoldi-tu v Mantovi na znajdbo notniga berilnjaka (Notenpult), po kteri se notni listi obračati zamorejo brez rok, le s stopajem. — Iz več krajev se sliši, da šolska mladost zdaj le v realne šole tiši, latinske šole pa opuša. — V „Agramer Zeitung“ je neko čudodelno mazilo napovedano, ki je znajdeno na Angleškim in se Hollowayevo mazilo imenuje; napovednik pravi, da človek celó umreti ne more, kdor ima zaupanja dovelj, se dolgo s tem mazilam mazati. Nam se le čuda zdí, da se smejo take „mazarije“ razglasovati, s kterim se ljudstvo le slepari! — 4. dan prihodnjiga mesca bo imeniten dan za celi svet, ker na ta dan je skupej poklican novi deržavni zbor v Londonu, v Parizu pa starašinstvo (senat), ki se ima na ukaz Napoleona posvetovati o napravi francoskiga cesarstva; kar je bilo že dolgo gotovo, se bo zdaj zgodilo; nasvèt starašinstva se bo predložil ljudstvu v sklep, ki bo v zborih glasoval: ali hoče imeti cesarja ali ne. Napoleon ravná v tem previdno in se noče samolastno cesarja oklicati, ampak hoče, da tisto ljudstvo, ki je ljudovlado oživilo, naj jo tudi pokoplje, in na nje gomili naj se vzdigne cesarski orel. Da bi bil orel mirú! — Napoleon je znaniga glavarja Arabcov Abdel-Kadra, ki je bil dolgo v Amboisu na Francoskim zapert, ob svojim potovanji iz zapretja izpustil. — Tudi na Angleškim se po trumah severnih ptičev znamnja množijo, da bo letošnja zima huda.